

Xu hướng của thị trường xuất khẩu về hàng hóa nông lâm sản và ý nghĩa đối với việc nghiên cứu chính sách

Tô Xuân Phúc

Đại Học Quốc Gia Úc (ANU) và
Forest Trends (Hoa Kỳ)

Xu hướng: Cơ chế chính sách mới

- 1990s – 2000s: Các cơ chế **tự nguyện** (e.g. FSC, PEFC) đảm bảo sản phẩm bền vững (gỗ, dầu cọ...) về môi trường, xã hội, kinh tế.
- > 2000s: Xu hướng **bắt buộc** (quy định) sản phẩm hợp pháp. FLEGT VPA (2003), Lacey Act (2008), AILPA (2012). Tập trung vào gỗ
- 2010s: Hợp pháp không đủ mạnh để đảm bảo bền vững (e.g. Chuyển đổi rừng hợp pháp).
- Chuyển đổi sang các yêu cầu về bền vững
 - ✓ *Chuỗi cung không mất rừng*
 - ✓ *Tôn trọng quyền của người bản địa và các tiêu chí về lao động*
 - ✓ *Các mục tiêu giảm tác động của biến đổi khí hậu*
- Công ty lớn cam kết với sp bền vững và minh bạch chuỗi cung ứng dưới sức ép của các tổ chức môi trường, cam kết zero – deforestation
- Công nghệ mới cho phép xác định các diện tích mất rừng và kiểm soát chuỗi cung ứng
- Các quy định trong thời gian gần đây – e.g. EUDR (2023), UK Env't Act, US FUTURE Act...

Xu hướng: Cơ chế chính sách mới

Biến đổi khí hậu và các khía cạnh liên quan (đa dạng sinh học, etc)

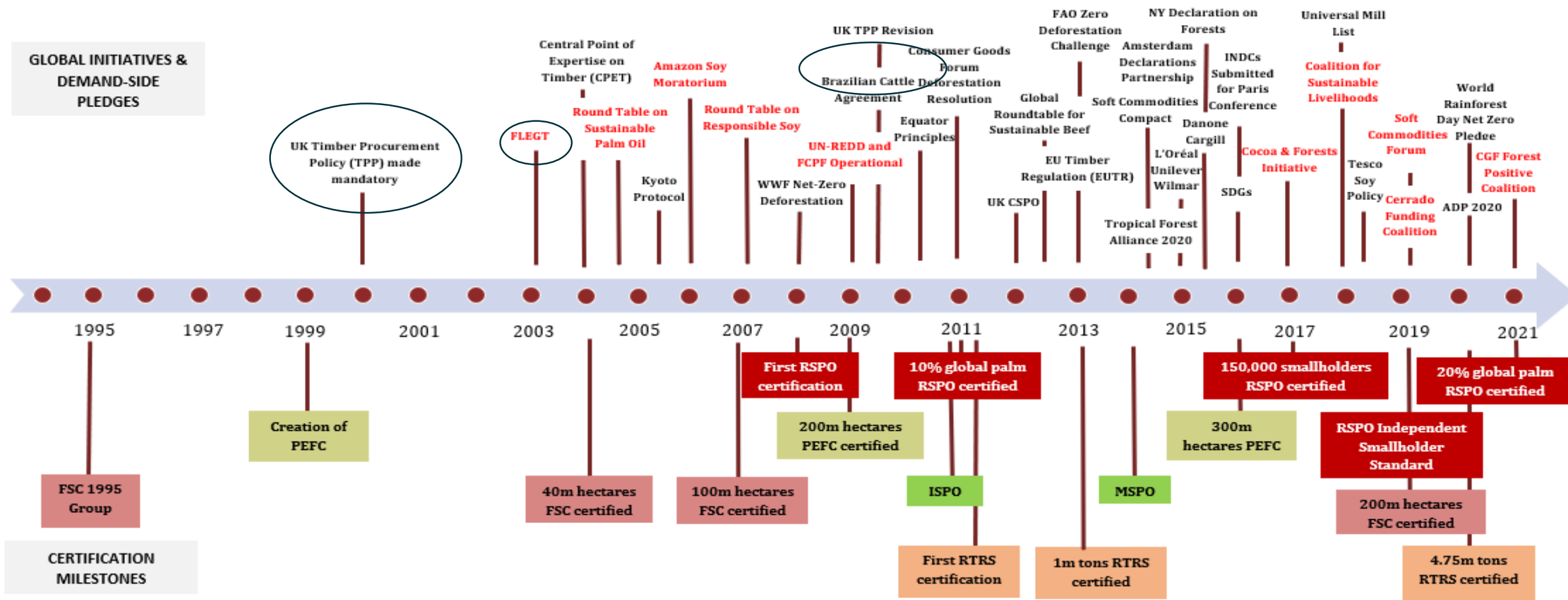
- Phát triển nông nghiệp – lâm nghiệp bền vững có vai trò cốt lõi để đạt mục tiêu toàn cầu về biến đổi khí hậu.
 - ✓ *Thỏa thuận khí hậu Paris (2015): Sử dụng đất theo hướng giảm phát thải*
- REDD+: Cơ chế quan trọng để bảo vệ rừng thông qua nguồn tài chính carbon

Bình đẳng, quyền của người bản địa và nông hộ sản xuất nhỏ

- Các sáng kiến gần đây nhấn mạnh vào khía cạnh Bình đẳng (equity) và bao trùm/tham gia đầy đủ (Inclusion)
 - ✓ *Vai trò của cộng đồng trong bảo vệ rừng*
 - ✓ *Hỗ trợ cần thiết để nông hộ không bị loại khỏi chuỗi cung ứng toàn cầu.*
- FPIC – Đồng thuận theo nguyên tắc tự nguyện và được báo trước trong các hoạt động tác động tới cộng đồng.

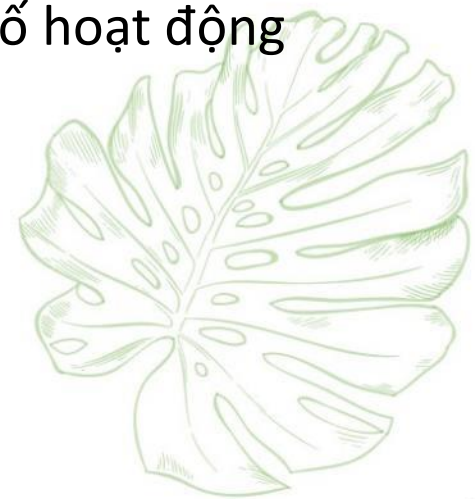
Xu hướng về các yêu cầu của thị trường nhập khẩu

Thương mại (Trade/Import) là công cụ quan trọng được sử dụng bởi quốc gia tiêu thụ để làm thay đổi quản trị rừng/tài nguyên ở các quốc gia sản xuất

Ý nghĩa đối với các sản phẩm xk của Việt Nam: Cà phê, gỗ, cao su

- Diện tích lớn, tập trung ở khu vực TN (Cà phê), ĐNB (Cao su) và TDMNPB (gỗ rừng trồng)
- Số nông hộ tham gia lớn (Cà phê: 700k), Cao su (265k), và gỗ (1,4 triệu).
- Một số diện tích đất đai còn có tồn tại và chưa được giải quyết: Thiếu giấy chứng nhận, tranh chấp, sai quy hoạch...
- Chuỗi cung phức tạp, với nhiều bên /nhiều cấp trung gian tham gia, một số hoạt động phi chính thức
- Chuỗi cung hiện tại rất khó truy xuất, một số trường hợp không thể
- Nhập khẩu để xuất khẩu (Cao su) có vai trò quan trọng.
- Thiếu thông tin về chuỗi cung hiện tại, bao gồm chuỗi cung nk.

Mối quan hệ giữa chính sách và nghiên cứu

- Chính sách cần dựa trên khoa học và thực tiễn – Nghiên cứu cung cấp thông tin đầu vào, vai trò phản biện...
- Nghiên cứu: Tập trung vào các khía cạnh chính sách quan tâm
- Hiện tại kết nối giữa nghiên cứu và hoạch định/thực thi chính sách tương đối lỏng lẻo
- Tiềm năng trong việc kết nối – nâng cao chất lượng chính sách, vai trò, giá trị của nghiên cứu, đặc biệt khi thị trường xk có nhiều thay đổi và biến đổi khí hậu (e.g. EUDR, thị trường carbon)

Một số khía cạnh về nghiên cứu: Các khía cạnh chung

- Kinh tế chính trị (Political economy) đối với các ngành hàng NLN. Hiện thông tin về các ngành hàng còn rất thiếu (E.g. cà phê 2003)
 - ✓ *E.g. Các bên tham gia, vai trò, chức năng; các cơ chế, chính sách của ngành; mối quan hệ giữa các bên, điểm mạnh điểm yếu; thực thi chính sách, lỗ hổng về chính sách...*
- Chuỗi cung các ngành hàng
 - ✓ *Các bên tham gia, hoạt động của các bên, tiếp cận nguồn lực (e.g. đất đai, vốn...)*
 - ✓ *Dòng vật chất/phi vật chất trong chuỗi (e.g. tài chính, tín dụng, thông tin, quan hệ...)*

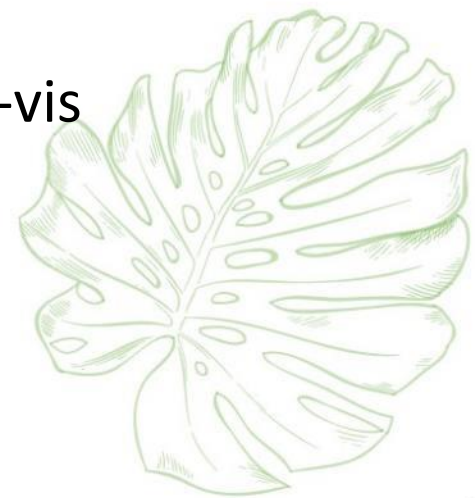
Một số khía cạnh nghiên cứu: Khả năng đáp ứng của chuỗi cung với thị trường?

- Yêu cầu mới của thị trường và khả năng đáp ứng của các bên tham gia chuỗi với thực trạng chuỗi hiện nay?
- Các thay đổi cần có về chính sách, hành động của khối tư nhân và sử dụng đất của hộ nhằm đáp ứng các yêu cầu mới?
 - *Hàm ý về chính sách, hiệp hội, cộng đồng*

Một số khía cạnh nghiên cứu: Nhóm dễ bị tổn thương

- Thực trạng và vai trò của nông hộ trong sản xuất
 - *Tiếp cận đất đai, vật tư đầu vào, vốn..., Các lát cắt về hộ (differentiation): người dân tại chỗ - di cư, giàu – nghèo, già – trẻ, nam – nữ...)?*
 - *Chia sẻ lợi ích và rủi ro khi tham gia thị trường giữa các nhóm hộ khác nhau ?*
 - *Tác động của chính sách giữa các nhóm ?*
- Thực trạng và vai trò DN nhỏ và siêu nhỏ (MSMEs) trong chuỗi vis-à-vis các DN lớn ?

Một số khía cạnh nghiên cứu: Thương mại và đầu tư xuyên biên giới

- VN hiện được coi là quốc gia sản xuất (producer), chế biến (processing) và tiêu thụ (consumer) – tác động (footprint)
- Vai trò của thương mại và đầu tư xuyên biên giới (cao su, cà phê, cây ăn quả...) với các ngành hàng VN?
- Tác động của thương mại/ đầu tư xuyên biên giới tới tài nguyên rừng và cộng đồng tại quốc gia xuất khẩu /nhận đầu tư?
- Chuỗi cung với sp nhập khẩu và khả năng đáp ứng với các yêu cầu của thị trường xk?

